

الغارات

[11] اشکالات تصحیح کتاب و معذرت از صاحب لان و اولو الالباب بر صاحب لان که روی سخن با ایشان است پوشیده نیست که تصحیح و تنقیح کتابهایی که نادر الوجود و قلیل النسخه است مانند تصحیح و تنقیح کتابهایی نیست که نسخه های آنها بسیار، و شایع و سایر در اقطار و أمصار است، کتبی که پیوسته در دسترس بوده و علما و فضلا خلفا عن سلف درس و بحث و مقابله و تصحیح و استنساخ و استکتاب آنها را وجهه همت ساخته و بشرح و بیان و تحشیه و تعلیق و اشاعه و نشر آنها پرداخته اند، میتوان برای مثال باین قبیل کتب کتب أربعه خاصه و صحاح سته عامه را ذکر نمود، زیرا هر مشکلی که در این قبیل کتابها بوده پیشینیان در این طول زمان راه حل آنرا بقدم جد و جهد پیموده و گره آن مشکل را از روی صدق دل بسر انگشت تحقیق گشوده اند پس در تصحیح و تنقیح این نوع کتابها صلاحیت متصدی و مراجعه بمأخذ در موارد لزوم کافی است بخلاف کتبی که نسخ آنها در دسترس نبوده و از زمان تألیف هرگز مورد مقابله و تصحیح قرار نگرفته و هنوز عالمی بعنوان بررسی و تحقیق بآنها دست نیازیده است بلکه بقول معروف تاکنون دست کسی بدامان وصال آنها نرسیده و هنوز بکر است، پر واضح است که فرق میان این دو تصحیح و دو نوع کتب بسیار بلکه خارج از حد اندازه گیری و قیاس است چنانکه شاعر گفته: میان ماه من تا ماه گردون * تفاوت از زمین تا آسمان است بدیهی است که هر چند دایره تنگتر باشد کار سختتر خواهد بود مثلا اگر تألیف قدیمتر باشد و نسخه منحصر بفرد باشد و در عین حال مشوش و مغلوط و دستخورده، إلی غیر ذلك از مشکلاتی که موجب مزید صعوبت امر میگردد تا کار بجائی رسد که تصحیح ممکن نباشد. بعد از تمهید این مقدمه میگوئیم:
